

Tradicijske dječje pjesme, igre i običaji Gornjeg Međimurja

Kovačić, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:013413>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-06**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKE STUDIJE**

**IVONA KOVAČIĆ
ZAVRŠNI RAD**

**TRADICIJSKE DJEČJE PJESME, IGRE I
OBIČAJI GORNJEG MEĐIMURJA**

Čakovec, srpanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)

PREDMET: Glazbena kultura

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ivona Kovačić

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Tradicijske dječje pjesme, igre i običaji Gornjeg Međimurja

MENTOR: Branimir Magdalenić, viši predavač

Čakovec, srpanj 2022.

Zahvala

Ovim putem bih se željela zahvaliti svojem mentoru prof. Branimiru Magdaleniću, višem predavaču koji mi je svojim savjetima uvelike pomogao pri pisanju mog završnog rada.

Također se želim zahvaliti i svojoj obitelji, suprugu, prijateljima i kolegicama s faksa koji su me podržavali u ostvarenju svojih snova.

Sadržaj

I. SAŽETAK	1
II. SUMMARY	1
1. Uvod	1
2. Godišnji običaji Gornjeg Međimurja	2
2.1. <i>Sveta Barbara</i>	2
2.2. <i>Sveti Nikola</i>	3
2.3. <i>Sveta Lucija</i>	3
2.4. <i>Badnjak i Božić</i>	4
2.5. <i>Sveti Stjepan</i>	5
2.6. <i>Dan nevine dječice</i>	6
2.7. <i>Vincekovo</i>	6
2.8. <i>Valentinovo</i>	7
2.9. <i>Maškare</i>	8
2.10. <i>Blagoslov jela, vuzmenka i Uskrs</i>	9
3. HKUU Sveti Martin na Muri	10
3.1. <i>Krampuslauf</i>	11
3.2. <i>Smotra dječjih međimurskih popevki</i>	12
3.3. <i>Križni put</i>	13
4. KUD Selnica	13
4.1. <i>Pikač</i>	14
5. KUU Zasadbreg	15
5.1. <i>Folklorna sekcija</i>	15
5.1. <i>Dječja folklorna sekcija</i>	16
5.2. <i>Tamburaška i dječja tamburaška sekcija</i>	16
5.3. <i>Maškarska sekcija</i>	16
6. KUD Sveti Jeronim Štrigova	18
6.1. <i>Urbanovo</i>	19
7. Koreografija u dječjem vrtiću	20
7.1. <i>Narodne pjesme</i>	24
7.2. <i>Narodne igre</i>	24
7.3. <i>Narodna nošnja</i>	26
8. Zaključak	28
9. Literatura	29

I. SAŽETAK

„Tradicija je prenošenje znanja, spoznaja, vjerovanja, legendi, običaja, kulturnih vrijednosti itd. s generacije na generaciju, iz jedne epohe u drugu, bilo usmenom ili pismenom predajom, odgojem i dr.“ (https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19kWhB7, 17.03.)

Tradicija bi se trebala štovati i prenositi s koljena na koljeno, no s godinama se sve više prelazi na urbanistički način života, a samim time kultura i običaji polako nestaju u zaborav.

Hrvatska je zemlja s puno regija, a svaka regija ima svoje plesove, pjesme, manifestacije, specifičan govor, narodne pjesme i drugo. Kao svaka regija, tako i Međimurje ima puno manifestacija, a i gotovo svaka općina ima svoje narodne običaje, kulturne događaje i plesove.

Moje želje su da se i dalje njeguju i cijene običaji te da nadolazeće generacije neće živjeti u ovoj sadašnjoj kulturi i virtualnom svijetu nego da se nauče pjevati pojedine tradicijske pjesme i da odigraju igre koje su igrali naši roditelji i prijašnji pretci.

Također, kao buduća odgojiteljica, voljela bih redovito provoditi aktivnosti na temu tradicije i običaja u svom budućem radu jer ne želim da se zaboravi kultura zavičaja.

Ključne riječi: tradicija, običaji, narodne igre, pjesme, narodna nošnja, narodna glazbala

II. SUMMARY

“Tradition entails the transferring of knowledge, cognition, belief, legends, customs, cultural values etc. from one generation to the next, from one epoch to another, be it orally or through writing, nurturing or any other means .“

(https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19kWhB7, 17.03.)

Tradition should be revered and transferred from one generation to the next, but over time, society has transitioned towards an urban lifestyle, thus gradually consigning tradition to history.

Croatia is a land of many regions, with each one having its own dances, songs, events, specific manners of speech, folk songs etc. Much like every other region, so too does Međimurje celebrate many occasions, and essentially every municipality has its own customs, cultural events and dances.

It is my wish that these customs continue to be nurtured and appreciated, and that future generations do not live in this current culture and the virtual world. Rather, I wish they learned at least some traditional songs and play games originally played by our parents and earlier predecessors.

Moreover, as a prospective caretaker, I would love to regularly conduct activities on the topic of tradition and customs in my future work because I do not want the culture we originate from to be forgotten.

Key words: tradition, customs, folk games, songs, folk costumes, folk instruments

1. Uvod

Danas je upravo folklor jedan apsolutno najvažniji aspekt tradicije koji se njeguje. Folklor je spoj glazbe, umjetnosti, plesa i nošnji. Upravo kroz folklor možemo prezentirati svoje običaje i tradiciju.

Tradicija i običaji su nekad starije generacije prenosile na mlađe, odnosno „s koljena na koljeno“. Kad pogledamo prošlost, žene su imale glavnu ulogu u kući i jedan od njihovih zadataka je bio prenositi običaje na mlađe generacije, a smatram da danas veliku ulogu u tome imaju odgojitelji, prvi učitelji djece.

Međimurje, najsjevernije mjesto Republike Hrvatske, područje omeđeno dvjema rijekama Murom i Dravom, uvelike daje važnost materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini. Svojim narodnim pjesmama, plesovima, kolima i igrama, Međimurci uvelike cijene i promoviraju svoju kulturu.

U ovom radu najprije će biti objašnjen pojam običaj, a zatim će biti nabrojani i opisani važniji običaji Gornjeg Međimurja počevši od blagdana svete Lucije, svetog Nikole, Badnjaka i Božića. Zatim kroz zimsko vrijeme blagdan svetog Vinka, poznatije kao Vincekovo, maškare pa sve do najvećeg kršćanskog blagdana Uskrsa i običaji vezani uz taj blagdan.

U središnjem dijelu bit će riječi o četiri Kulturno umjetnička društva Gornjeg Međimurja (Sveti Martin na Muri, Selnica, Zasadbreg i Štrigova) i o sekcijama koje djeluju u sklopu udruga.

Na kraju će biti riječi o narodnim pjesmama, narodnim igrama koje su igrali naši pretci te narodnim nošnjama našeg kraja.

U radu je također napisana i osmišljena koreografija od strane studentice, namijenjena i primjerena za nastup predškolske skupine.

2. Godišnji običaji Gornjeg Međimurja

„Narodne običaje, one što se iznova ponavljaju svake godine, obično zovemo godišnji običaji. Rabe se i nazivi: kalendarski, ročni i periodični, stoga što se obdržavaju stalno u određeni dan ili više dana u godini, ponajviše uz kakve blagdane, crkveno-kalendarske datume ili pak uz godišnje klimatske promjene.“ (Hranjec 1991.,str.58.)

Nevade je riječ koja se u Međimurju rabi kao sinonim za običaje. (Hranjec 2011.)

2.1. Sveta Barbara

Blagdanom Svete Barbare započinju godišnji običaji u Međimurju. Blagdan na međimurskom zovemo Barbarije, Barbarje ili Barbarjevo, a slavimo ga 4. prosinca. (Hranjec 2011.)

U Međimurju je običaj da djeca obilaze kuće, poklone se i recitiraju (međimurski bajaju):

*Daj Vam Bog konjiče,
voliče, teliče, praščiče,
puriče, žibiče, piščence,
v štali žerbice, v pojati telice,
v kocu prasice, v škrinji pšenice,
pune pevnice vina, Božjega mira,
zlata i srebra največ.* (Hranjec 2011., str.18.)

Za nagradu su djeca dobila jabuke, novce i kruh. (Hranjec, 2011.)

2.2. Sveti Nikola

U Međimurju se blagdan Svetog Nikole još naziva i Nikolinje, Nikolije, Mikulije, Mikloševo i Mikulovo. Slavi se 6. prosinca. (Hranjec, 2011.)

„Najprije se uz njega veže legenda da je u Carigradu spasio tri nedužna časnika od sigurne smrti, ukazavši se u snu caru Konstantinu koji ih je oslobodio. U zapadnoj kulturi legenda je kasnije doživjela preobliku u bizarnoj priči kako je jedan zli francuski gostioničar dao zaklati trojicu dječaka, raskomadao ih, stavio u kacu i posolio meso, ali ih je sv. Nikola uskrisio. Odatle je zaštitnik djece, gostioničara i bačvara.“ (Hranjec, 2011., str.21.)

Kod nas je običaj da djeca večer prije Nikolinja očiste svoje čizmice i stave ih na prozor. Kada djeca spavaju, roditelji im stavljaju slatkiše u njihove čizmice. Sljedeće jutro kad se probude, djeca u čizmicama nalaze poklone koje im je ostavio sveti Nikola. Tko je bio zločest, njemu će krampus u čizmici ostaviti i po koju šibu.

2.3. Sveta Lucija

„Svetoj Luciji od Sirakuze, zbog njene vjere mačem su odrubili glavu nakon dužeg mučenja. Sveta Lucija je zaštitnica slijepih, ratara, lađara, krojača, staklara, pisara, vratara, kovača, tkalaca. Prema predaji, Svetoj Luciji su izvađene oči i stavljene na tanjur, pa se ona smatra zaštitnicom vida i očiju.“ (<https://laudato.hr/Duhovnost/Zelite-li-znati-vise/Blagdan-svete-Lucije.aspx>; 5.5.2022.)

Običaj je i sijanje pšenice koju stavimo na Badnjak ispod bora. Pučani su pratili rast pšenice i govorili kakvo će prema rastu pšenice biti nadolazeće ljeto. (Hranjec, 2011.)



Slika 1. Pšenica i sveta Lucija

(izvor: <https://narod.hr/kultura/sveta-lucija-danas-se-sije-pšenica-za-docek-mladog-kralja>;
5.5.2022.)

2.4. Badnjak i Božić

Badnjak slavimo 24. prosinca. Na Badnjak se ljudi poste pa neki ne jedu ništa, a neki samo kruh. Od jela se najviše pripremaju kokošja juha, pura z mlincima, a od kolača su najpoznatija orehnjača i makovnjača. Običaj je i da na taj dan gazda u kuću donese slamu, pokloni se i govori: (Hranjec, 2018.)

Daj vam Bog konjiče, voliče,

praščiče, teliče,

puriče, račiče,

žibice, piščance,

zlata i srebra,

dušnoga zveličenja pak največ. (Hranjec, 2018., str.40.)

Prema Hranjecu (2011.) postoji niz radnja i običaja koji se vežu uz Badnjak:

- a) čišćenje hiže i gospodarstva
- b) post i pripravljanje blagdanskih jela
- c) *kinčenje* bora
- d) unošenje slame, uz prigodni čestitarski tekst, molitvu i običajne radnje
- e) postavljanje blagdanskog stola

- f) svetopostna *večerja*
- g) čekanje polnoćke
- h) odlazak na polnoćku
- i) razna vjerovanja, gatanja

Sljedeći dan, 25. prosinca slavimo rođenje Isusa Krista. „Božićni svetek obilježen je četirima važnim običajnim događajima: misnim slavljinama, čestitkama, ugođajem obiteljskog mira i blagovanjem.“ (Hranjec 2011., str.65.)



Slika 2. Bajanje

(izvor: <https://medjimurjepress.net/showtime/korisni-savjeti/obicaji-za-badnjak/>; 10.4.2022.)

2.5. *Sveti Stjepan*

„Božićno ozračje nastavlja se i nakon samog blagdana Božića kad se odvija dvanaestodnevica, do Sv. Tri kralja. Dan nakon Božića, 26. prosinca, svetkuje se blagdan sv. Stjepana. Ime sveca potječe od grč. Stefanos što prevodimo kao „vijenac, kruna“, pa odatle u hrvatskom ekvivalent Kruno, Krunoslav, Krunoslava, čiji se imendani, dakle, slave kad i imendani Stjepana, Štefa, Štefine, Štefice...“ (Hranjec 2018., str.68). On je zaštitnik đakona, zidara i glavobolje.

U Međimurju se običaji uz Štefanje razlikuju, tako na primjer:

„*Hmivale smo se vuni, v jutro, v mrzli vodi pre zdencu z drvene krničke.*“ (Nedelišće)

„*Mi peradi domo tri zrna popra ka bu perad bole sigurna.*“ (Sveti Martin na Muri) (Hranjec 2018., str.69.)

2.6. Dan nevine dječice

Dan nevine dječice, u Međimurju poznatije kao Herodešovo obilježava se 28. prosinca. Za Herodešovo je vezan pučki običaj šibanja. Odrasli su uzeli takozvani krboč, šibu pletenu od vrbovine i djecu udarali jer se vjerovalo da svježa šiba prenosi zdravlje i daje snagu osobi koja je bila udarena šibom. (Hranjec, 2018.)

Za Herodešovo so hodila deca z krbočom ili šibom pa so govorili: „*Friški bote, zdravi bote, srečni bote, dugo živite*“ – pa su vudrili saki pot. *Deci su dali kleciprot i druge kolače pak jabuke i orehe, bili su zadovoljni. Znalo je biti kaj je večer prije gazda prepravio krbač pa je i on drugo jutro sakoga pre hiži – znalo je biti bitje, ali to je od veselja bilo. To je bilo do podneva. Si kam išo, si bit bio. A Bog nedaj či si v Slovenijo išo, tam si grdo nastrugao.*“ (Štrigova) (Hranjec, 2018., str.67.)

„*Sakoga čoveka je trebalo zbiti z krbočom, kaj bo celo leto zdrav. I konje i krave smo znali buhate. Šibom je ne smeti buhate, onda bo čoveka celo leto zimica trla.*“ (Sveti Martin na Muri) (Hranjec, 2018., str.67.)

2.7. Vincekovo

Sveti Vinko se slavi 22. siječnja. On je najprije zaštitnik vinogradara i vinograda. „Terenski obilazak potvrđuje običajne radove oko trsa, poglavito u vinorodnom kraju, u gornjem Međimurju. Najprije se na trs objesi meso, najčešće kobasica, potom se zalije trs vinom, poškropi blagoslovljenom vodom i izmoli se kratka molitva; ako nema svećenika, nju bi izmolio gorični gospodar.“ (Hranjec, 2018., str.74.)



Slika 3. Krštenje trsa u Svetom Martinu na Muri

(izvor: <https://www.mnovine.hr/medimurje/sveti-martin-na-muri-vincekov-pohod-u-zupni-dvor-19-sijecnja/>; 5.5.2022.)

2.8. Valentinovo

Svake se godine 14. veljače obilježava Valentinovo, poznatije kao Dan zaljubljenih. Postoji nekoliko mitova o nastanku Valentinova. Najstarija teorija spominje stari Rim, vladavinu cara Klaudija I. koji je zabranio vojnicima da se ožene kako bi ostali u ratu, a ne se posvetili svojim ženama, a kasnije i obiteljima. Druga teorija, za koju se smatra da je točnija je teorija o svećeniku Valentinu. Živio je za vrijeme vladavine cara Klaudija I. te je vjenčao parove unatoč velikom protivljenju i zabrani cara. Svećenik je bio otkriven 14. veljače, bio je bačen u tamnicu te mu je odrubljena glava. Nakon smrti proglašen je svecem. (<https://www.wish.hr/kako-je-nastalo-romanticno-valentinovo/>; 28.2.2022.)

Na Valentinovo imendan slave osobe koje nose ime Valentina i Zdravko. U Međimurju se Valentinovo obilježava ženidbom ftičeka. Djeca bi večer prije Valentinova u jednu zdjelicu sipala brašno, u čašu vodu te bi ostavili i malo granja za vatru. Naravno, djeca bi otišla na spavanje, a mame i bake bi pekle „ftičekove kolače“ i ujutro ih posložile u dvorištu po ogradi i stolu.

Kad bi se probudili, djeca bi bosu išli brati kolačiće. Pošto je vani hladno, a nekad i snijeg na Valentinovo, ljudi su znali govoriti da će djeca dobiti i „črlene čizmice“. (Hranjec, 2011.)



Slika 4. Kolači „Ftičeki

2.9. Maškare

„Još izraženiji magijski duh osjeća se u slijedećoj grupi običaja, u pokladnim danima (nedjelja i utorak početkom veljače). U Međimurju se ti dani zovu fašnjek (njem. Fasching), odnosno u nedjelju je kada počinje veselje mali fašnjek, a u utorak veseli fašnjek. (Hranjec 1997., str.71.)

Po svojim maskama poznata su sljedeća mjesta: Turčišće, Podturen, Domašinec, Novakec i Selnica. Za Gornje Međimurje, točnije Selnicu poznat je lik pikača, koji je napravljen od slame. (Hranjec 2018.)

Djeca maskirana hodaju po selu, obilaze kuće i naprave kolo. (Hranjec 1997.)

Zatim plešu u krug i pjevaju:

*Tu za len, tu za len,
Debela repa dugi len,
Fašjak se je oženil,
Pepelnicu zaručnicu si je zel,
Ju, hu, hu! (Hranjec 1997.)*



Slika 5. Maska Podturna

(izvor: <https://www.mnovine.hr/medimurje/gradovi-i-opcine/opcina-podturen/caplja-podturen-poziva-na-fasnik-danas-8-veljace-u-15-sati/>; 7.5.2022.)

2.10. Blagoslov jela, vuzmenka i Uskrs

Pripremanje za najveći kršćanski blagdan Uskrs ili Vuzem započinje Velikim tjednom. Običaji su blagoslov jela, vuzmenka, pisanice i jela. Blagoslov jela se najčešće odvija na Veliku subotu. Bake ili majke su u košaru stavile kuhanu šunku, hren, kuhana jaja, kruh, luk, malo soli i orehnjaču i odnijele na blagoslov u crkvu ili kapelicu. To je svećenik blagoslovio i na ujutro za doručak na sam najveći kršćanski blagdan Uskrs se blagovala posvećena hrana. (Hranjec, 2018.)

Drugi običaj su vuzmenke. „Pripreme započinju, jasno, znatno prije Velike subote. Vuzmenke se postavljaju izvan sela, na gmojni (njem. Gemeinde – „općina“, dakle općinski pašnjak), što je ostatak prijašnje pastirske prakse, a i zbog sigurnih razloga, da oganj ne bi zahvatio prve kuće. Najprije se načini konstrukcija od drvenih motki, zatim se između njih slažu grane, cjepanice, manje daske, a i sav otpadni materijal koji se – dok još nije bilo centralnog grijanja – spaljivao u pećima seoskog gospodarstva.“ (Hranjec, 2018., str.108.) Na Veliku Subotu okupi se mnoštvo ljudi, peku se slanina i jaja i ljudi se druže. (Hranjec, 2018.)

Treći običaj su pisanice. „Pred Vuzem, u Velikom tjednu, uobičaji se delati pisanice, što su uvijek radile žene, a u novije vrijeme pomažu im djeca.“ (Hranjec, 2018., str.109.)

Jajce se je navek farbalo na Veliku soboto i to na črleno bojo, to je značilo Jezušovo krv, kaj je on dal za nas. (Sv. Martin) (Hranjec, 2018., str.109.)

Uz to, vežemo i pobožnosti križnog puta koji se organizira minimalno jednom tjedno u crkvi. Prije nekoliko godina, župe su pokrenule križni put po čitavoj župi. Za postaje su određene kapelice i pilovi te župljani pješaće nekoliko kilometara, a križni put završavaju u župnoj crkvi. (Hranjec 2018.)



Slika 6. Vuzmenka

(izvor: <https://drava.info/2017/04/uskrсни-običaji-krijesovi/>; 7.5.2022.)

3. HKUU Sveti Martin na Muri

Kulturno umjetničko društvo Sveti Martin na Muri osnovano je 1995. godine. Godine 1998. udruga je promijenila ime u Hrvatsku kulturno umjetničku udrugu Sveti Martin (HKUU). Neki od ciljeva udruge su: poticanje, razvijanje i unapređivanje kulture i očuvanja etno baštine, okupljanje građana radi očuvanja i širenja kulturne baštine mjesta, izvođenje narodnih pjesama i plesova, organiziranje likovnih izložba, itd. (<https://hkuu.svetimartin.hr/o-nama/>; 09.03.2022.)

Sekcije koje djeluju su mažoretkinje, rimljani i tramburaši. Mažoretkinje djeluju preko 17 godina i sa sobom nose mnogo medalja. Rimljani čine povijesno-tradicijsku sekciju. Na brojnim priredbama oblače uniforme. (<https://hkuu.svetimartin.hr/o-nama/>; 09.03.2022.)



Slika 7. Grb HKUU Sveti Martin na Muri

3.1. Krampuslauf

Svake godine u prosincu Uduga Svetomartinski krampusi organizira Svetomartinski krampuslauf. To je povorka u kojoj sudjeluju krampusi iz Svetog Martina na Muri, a dolaze i krampusi iz Austrije, Slovenije, Italije, kao i Štrigovski parklini iz susjedne općine Štrigova. Krampusi hodaju po centru Svetog Martina, a ovu priredbu svake godine posjeti mnoštvo posjetitelja. Krampus je zapravo rogato, dlakavo mitsko stvorenje u folkloru na području srednjih i istočnih Alpi koja tijekom božićne sezone plaši djecu koja su se loše ponašala i dijeli djeci šibe.

(<https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=560> ; 28.2.2022.)

(<https://tribun.hr/krampus-relikvija-iskonske-tradicije/>; 28.2.2022.)



Slika 8. Povorka krampusa u Svetom Martinu na Muri

(izvor: <https://emedjimurje.net.hr/vijesti/drustvo/3615059/deseti-krampuslauf-u-sveti-martin-na-muri-stize-vise-od-600-krampusa/>; 9.5.2022.)

3.2. Smotra dječjih međimurskih popevki

Svake godine u mjesecu svibnju, u Toplicama Sveti Martin na Muri, održava se „Dječja smotra međimurskih popevki“. Na smotri sudjeluju djeca koja pohađaju dječje vrtiće i osnovne škole. Nastupaju s pjevanjem međimurskih pjesama, obučeni u narodne nošnje. Nastupe prati stručni žiri koji najbolje šalje na centralnu smotru Međimurske popevke u Nedelišće.

(<https://visit.svetimartin.hr/djecja-smotra-popevki/>; 28.2.2022.)



Slika 9. Smotra dječjih popevki

(izvor: <https://opcina.svetimartin.hr/cms/wp-content/uploads/2018/05/Smotra-djecjih-popevki-2018-19.jpg>; 9.5.2022.)

3.3. Križni put

Vjernici župe Svetog Martina Biskupa svake se godine u ožujku odazovu na Križni put. Smisao križnog puta je razmišljanje o žrtvi, ljubavi i životu, a ujedno je to i dio pripreve za Uskrs. Put kojim vjernici koračaju dug je 22 kilometara, a postaje su crkve, kapelice i pilovi. Mjesta kroz koja prolaze su: Vrhovljan, Žabnik, Marof, Hlapičina, Gradišćak, Kapelšćak, Gornji Koncovčak, Grkavešćak, Jurovčak, Čestijanec, Lapšina, Jurovec, Brezovec i župna crkva u Svetom Martinu na Muri.

(<https://svetimartin-zupa.hr/15-krizni-put-po-zupi-sveti-martin-na-muri/>; 28.2.2022.)



Slika 10. Križni put po čitavoj župi

(izvor: <https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=962>; 10.5.2022.)

4. KUD Selnica

Kulturno umjetničko društvo osnovano je 18. prosinca 1977. godine. Ime društva bilo je Obnova. U društvu djeluju tamburaška, folklorna i dramska sekcija te pokladna grupa „Pikači“. (Hranjec, 1991.)

Vatrogasno društvo, osnovano 1882. godine, najstarije je društvo u Selnici. Godine 1992. promjenili su naziv u HKUU Pikač. (<https://www.selnica.hr/drustva-i-udruga/>; 09.03.2022.)

4.1. Pikač

U Selnici su vrlo atraktivni pikači. Glavni materijal za izradu pikača je slama. Uz pikača se uvijek netko šeće zato što se osoba maskirana u pikača teško kreće. Mještani se okupljaju i izrađuju maske pikač zbog očuvanja kulturne baštine mjesta Selnice. „Nastupaju i na mnogim priredbama s ciljem da zaštite i sačuvaju umijeće izrade tradicijske pokladne maske na području svoje općine, ali i Međimurske županije. Pikači su prvi nastup imali 1983. godine, a od 2007. godine pikač je upisan u registar kulturnog nematerijalnog dobra Republike Hrvatske.“ (Marijo Krčmar, 31.1.2021.;

http://www.visitcakovec.com/2021/01/31/udruga_pikac_selnica/)

(http://www.visitcakovec.com/2021/01/31/udruga_pikac_selnica/; 14.2.2022.)



Slika 11. Pikač

5. KUU Zasadbreg

Kulturno-umjetnička udruga Zasadbreg osnovana je 10. veljače 1999. godine. Od 1992. kreću prve aktivnosti, maškarska sekcija koja djeluje i danas, a organizira se i fašnik svake godine. Cilj udruge je očuvanje tradicijskih plesova, običaja i predmeta. KUU Zasadbreg djeluje u maškarskoj, folklornoj, tamburaškoj, etno i vokalnoj sekciji te dječjoj folklornoj i tamburaškoj sekciji. Svake godine se održava fašnik, a od 2001. godine i priredba pod nazivom „Pozdrav jeseni“.

5.1. Folklorna sekcija

Godine 2000. započela je folklorna sekcija. S vremenom su počeli nastupati u svojoj općini, na području Međimurske županije, a kasnije i diljem Hrvatske pa čak i u inozemstvu. Plešući na smotrama u Donjoj Dubravi, izborili su nastup na Vinkovačkim jesenima, Đakovečkim vezovima, na Voloderskim jesenima u Voloderu, u Zagrebu na Međunarodnoj smotri folkloru, a gostovali su i u emisijama Lijepom našom i Hrvatska uživo. (Kulturno umjetnička udruga Zasadbreg, 2019.)



Slika 12. Folklorna sekcija KUU Zasadbreg

(izvor: <https://www.svetijuraj nabregu.hr/2014/09/26/kuu-zasadbreg-organizira-cetrnaesti-pozdrav-jeseni/>; 10.5.2022.)

5.1. Dječja folklorna sekcija

Samo godinu dana nakon osnutka folklorne sekcije, osnovana je dječja folklorna sekcija. Sekcija broji dvadesetak djece u dobi od 4 do 14 godina. Osim djece s područja općine Sveti Juraj na Bregu, u kudu plešu i djeca s okolnih mjesta. Djeca su imala priliku nastupati na mnogim smotrama i priredbama. Nastupala su i u Austriji, Zagrebu, Karlovcu, Vođincima te na Vinkovačkim jesenima. (Kulturno umjetnička udruga Zasadbreg, 2019)

5.2. Tamburaška i dječja tamburaška sekcija

Godine 2000. osnovana je tamburaška sekcija, koja redovito nastupa na Smotri tamburaških sastava i orkestra Međimurske županije u Mačkovcu. Uz to, na svim nastupima su glazbena pratnja folklorašima. Iz tamburaške sekcije, 2011. godine razvio se i tamburaški sastav „Kumovi“. Od 2016. godine pokrenuta je dječja tamburaška sekcija. (Kulturno umjetnička udruga Zasadbreg, 2019.)

5.3. Maškarska sekcija

Najstarija sekcija Kulturno umjetničkog društva Zasabreg je upravo maškarska sekcija. S radom je započela 22. veljače 1992. godine, organizacijom prvog fašnika u kojem je sudjelovalo oko 300 osoba. Godine 1993., mještani su došli na ideju da izrade fašničke maske, koja je danas ujedno i simbol maškarske sekcije. Napravili su masku mukavca. Mukavac je izrađen od sirovog vrbovog drva, ima kravlje rogove, gubec i oštre zube, a nalik je životinji. Oko pojasa maškar ima i zvonce, a u rukama drveni štap. Od 1998. godine djeluje i fašnička skupina Vješnice, koje su od 2014. godine promijenile ime u Coprnice. Imaju i svoju himnu „TUS, TUS Matuzalem“:

Tus, tus Matuzalem

Debela repa, dugi len.

Fašnik se je oženil,

*Pepelnicu zaručil.
Pepelnica zaručnica,
Fašnik mladoženja.*

*Denes zeljem gibanica,
Zutra povrtnica,
Toumu vam je sema kriva
Stara pepelnica.
Pepelnica zaručnica,
Fašnik mladoženja.*

*Fašnik ima velike oči,
I duge mustoče,
Pepelnica se dosmica,
Kuoli jega skoče.
Pepelnica zaručnica,
Fašnik mladoženja.*

(Florijan Andrašec)



Slika 13. Mukavci

(izvor: <https://www.mnovine.hr/medimurje/foto-vesele-maskare-domacine-mukavce-coprnice-zavladale-zasadbregom/>; 10.5.2022.)



Slika 14. Coprnice

(izvor: http://www.visitcakovec.com/2021/02/05/kuu_zasadbreg/; 10.5.2022.)

6. KUD Sveti Jeronim Štrigova

Aktiv žena je 1994. godine osnovalo Kulturno-umjetničko društvo „Sveti Jeronim“. Udrugu čine dramska skupina, folklorna, vokalna skupina Stridonne te mješoviti zbor. (Hranjec, 2012.)



Slika 15. Ženska vokalna skupina „Stridonne

(izvor: <https://emedjimurje.net.hr/vijesti/drustvo/3545937/veliki-uspjeh-stridonne-iz-strigove-osvojile-trece-mjesto-na-omisljanskoj-rozeti/>; 11.5.2022.)

6.1. Urbanovo

Urbanovo je poznata i jedna od vodećih gospodarsko-turističkih manifestacija. Manifestacija se održava svake godine u svibnju, a sastoji se od tri dijela. Započinje Festivalom pušipela, koji je ujedno i prvi dio. Tu se degustira i ocjenjuje vino Pušipel, a održavaju se i vinske radionice. Drugi dio čine Dani otvorenih podruma, gdje tisuće ljudi obilaze podrume poznatih međimurskih vinara i kušaju vino, a Urbanovo završava Vinskim balom u poznatom restoranu Terbotz u Železnoj Gori.

(<https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=323>; 29.03.2022.)



Slika 16. Vinski bal u restoranu Terbotz

(izvor: <https://www.urbanovo.hr/urbanovo-2019-vinski-bal-terbotz/>; 11.5.2022.)

7. Koreografija u dječjem vrtiću

Koreografija bi se sastojala od četiri plesova i jedne brojalice. Plesovi su: „Mali bratec Ivo i mala Marica“, „Žena išla na gosti“, „Vije se kolo“ i „Raca plava po Dravi“, a brojalica je „Pi, pi, pi, mama gdje si ti“.

Započeli bismo brojalicom. Na jednoj strani bi bile dvije djevojčice koje bi glumile mamu, a na drugoj strani preostala djeca. Prvi dio bi otpjevala djeca pa zatim mame i tako se ponavlja i u drugoj kitici. Zatim će djeca napraviti krug i plesat će „Vije se kolo“. Treći ples će biti „Žena išla na gosti“. Djeca će hodati u metru i istovremeno pjevati. Kad dođe dio teksta „Moj muž domaj buš, pure rece pasel buš“, onda će jedan drugoga prstom kuditi. Četvrti ples će biti „Raca plava po Dravi“ i plesat ćemo kako se i izvorno pleše te ćemo otplesati samo tri kitice. Za kraj ćemo otplesati „Mali bratec Ivo i mala Marica“. Prvu kiticu se krećemo u metru u jednom velikom krugu i na pripjev ćemo glumiti kao da beremo jabuke, zatim ćemo zamahnuti rukama i čučnuti i to ponoviti. Završit ćemo koreografiju drugom kiticom tako što ćemo se kretati u

metru, ali ovaj put u parovima i ponoviti iste korake kao i kod prve kitice. Na kraju ćemo se nakloniti.

Tekst pjesme Mali bratec Ivo i mala Marica (2x):

Mali bratec Ivo i mala Marica,

Bili su u vrtu i brali jabuka.

Tresli su, tresli su,

Punu košaru.

Tresli su, tresli su,

Punu košaru.

<http://www.pjesmicezadjecu.com/jesenske-pjesmice/mali-bratec-ivo.html>; 31.3.2022.)

Tekst kola Vije se kolo:

Vije se kolo

po bregu i po dolu

v zelenoj travici

de rožica spi.

Se sim tam nagija

i doli se

pregija i par s parom

skupa za roke se drži.

Jen dvo tri

kolo se vrti,

ako doleti komarac

se se razleti.

Prepelaj se Janica

kaj ti nebu mamica

prepelaj se se poprek

bum te ljubil zanavek.

Tekst kola Raca plava po Dravi:

Raca plava po Dravi, po Dravi

korpu nosi na glavi.

Šej, haj, to leto

da nam ružice cveto!

Videl sam te na brodu, na brodu

poznal sam te po hodu.

Šej, haj, ...

Videl sam te v goricaj, v goricaj

poznal sam te po špicaj.

Šej, haj, ...

Štela si mi se skriti, se skriti

da si plela vu žiti.

Šej, haj, ...

V žito sam se zgedaval, zgedaval

k sebi sam te vuzaval.

Šej, haj, ...

Čakal bom te do kmice, do kmice

dojdi k meni v gorice.

Šej, haj, ...

Či me očes ženiti, ženiti

ne smeš drugam hoditi.

Šej, haj, ...

Rekel sam ti predlani, ti predlani

naj bu ljubav med nami.

Šej, haj, ...

(http://www.tousauxbalkans.net/Raca_plava_po_Dravi; 31.3.2022.)

Tekst brojalice Pi, pi, pi, mama, gdje si ti:

Pi, pi, pi, pi,

mama, mama gdje si ti?

Ko, ko, ko, da,

evo, djeco, tu sam ja!

Pi, pi, pi, pi,

gladni smo ti, mama, mi!

*Ko, ko, ko, da,
meni zrno, vama dva!*

(<http://www.pjesmicezadjecu.com/brojalice/koka-i-pilici.html>; 31.3.2022.)

7.1. Narodne pjesme

U Međimurju su bile razne prilike za ples. Najviše se plesalo na ljetnim zabavama, fašničkim zabavama, vatrogasnim zabavama, zabavama za proštenja i balovima. Neke od poznatijih narodnih pjesama su: *Drmeš, Krojec polka, Glejte ljudi Jazbeca, Žena išla na gosti, Mazurka, Tam pri našoj staroj Muri* i mnoge druge. (Ivančan, 1987.)

Osim plesova, spominju se i narodna kola od kojih su poznatija: *Igraj kolo, Baroš oj Barica, Došla sam vam japa dimo, Falila se jagica divojka, Klinček stoji pod oblokom, Nabrala je jagode petrovke, Protuletje se otpira, Raca plava po Dravi, Vije se kolo*, itd. Od svih međimurskih sela, najviše kola zabilježeno je u Kotoribi. (Ivančan, 1987.)

7.2. Narodne igre

Najpoznatije igre moga kraja su: *Okoš bokoš, Gumi-gumi, Pikulanje, Ringe-ringe raja, Kokot, Mi smo djeca vesela i Žuge hodite dimo*.

Za igru *Okoš bokoš* potrebno je minimalno dvoje igrača. Dlanovi se skupe u šake, a jedan igrač broji i umjesto svog jednog dlana, prime se za bradu. Na kome brojalka postane, odabrani igrač kaže koliko mu je jaja potrebno (npr. pet) i onda se toliko broji. Na igraču kojem se zaustavi, taj više ne igra.

*Tekst: "Okoš-bokoš prdne kokoš
pita baja kol'ko tebi treba jaja?"*

<http://www.pjesmicezadjecu.com/dobre-stare-igre>; 08.04.2022.)

Gumi-gumi su igrale samo djevojčice i može se reći da je to najpopularnija igra. Za igru su potrebne minimalno tri djevojčice. Dvije djevojčice imaju gumu oko svojih nogu, a ostale djevojke trebaju odigrati igru. Pjeva se *Usa, usa, usa, sa, pipi duga čarapa*. Ako djevojke koje skaču prođu prvi niz bez greške, guma se diže na više pozicije.

<http://www.pjesmicezadjecu.com/dobre-stare-igre>; 08.04.2022.)

Ringe-ringe raja je poznata igra s pjevanjem. Igru može igrati bezbroj igrača. Djeca se drže za ruke, kreću se u metru i pjevaju i na zadnjem stihu čučnu i nakon toga nastavljaju ispočetka.

Ima više verzija pjevanja. Tekst mog kraja je:

Ringe, ringe, raja

Puna zdjela jaja,

Jedno jaje – muć!

A mi djeco čuč!

<http://www.pjesmicezadjecu.com/dobre-stare-igre>; 08.04.2022.)

7.3. Narodna nošnja

Narodna nošnja Gornjeg Međimurja se razlikuje od narodne nošnje Donjeg Međimurja. Za gornji kraj je tipična nošnja raznih boja, dok je bijela nošnja karakteristična za donji kraj. Muškarci su nošnju odjevali za rad u polju i za svečane prigode. Muška narodna nošnja se sastoji od: robače, gača, prusleka i čizama. Robača ima duge rukave, bijele je boje, naprijed je zatvorena, a na leđima ima otvor. Ne uvlači se u gače nego visi. Gače su napravljene od dva komada platna te se uvlače u čizme. Pruslek je crne boje i ima 23 gumba, a čizme su obično izrađivali seoski majstori „šoštari“. (Hranjec, 1991.)

Ženska nošnja se odjevala za blagdane i nedjelje. Dijelovi nošnje su: podsuknja, suknja, bluza, furtuf, pruslek i tibet. Podsuknja je duljine do lista, na nju ide suknja bijele boje koja pokriva podsuknju, a na suknju dolazi furtuf, odnosno pregača crne boje, koja je crnim trakama vezana za struk. Gornji dio krasi potkušulja na koji ide bijela bluza. Onda se bluza nabora i na nadlaktici se veže crvena traka. Na bluzu se oblači pruslek koji ima cvijetne motive. Najvažniji element nošnje je svakako tibet koji dolazi u crvenoj, žutoj, plavoj, zelenoj i bijeloj boji. Tibet se nosio za važne i posebne prigode. Kao dio nošnje, tu su još bijele čarape zvane štumpfe, koje dopiru do lista noge te visoke, crne i kožnate cipele. Djevojke ne pokrivaju glavu, nego kosu pletu u dvije pletenice koje na kraju vežu vrpcom, a udate žene su glavu pokrivala poculicom. To je kapa s leptirastom mašnom. Dječja nošnja nije dovoljno istražena, ali u novije vrijeme, dječaci oblače bijele gače, robaču, pruslek i crni šešir, dok djevojčice imaju bijele štrampe i bijele haljinice te također slažu kosu u dvije pletenice koje na kraju vežu crvenom trakom. (Hranjec, 1991.)



Slika 17. Narodna nošnja – HKUU Sveti Martin na Muri

(izvor: <https://emedjimurje.net.hr/vijesti/drustvo/4160914/folklor-cvate-no-cekaju-djecake-osnovana-sekcija-u-hkuu-u-sveti-martin/>; 11.5.2022.)



Slika 18. Dječja narodna nošnja HKUU Sveti Martin na Muri

(izvor: <https://emedjimurje.net.hr/vijesti/drustvo/4160914/folklor-cvate-no-cekaju-djecake-osnovana-sekcija-u-hkuu-u-sveti-martin/>; 11.5.2022.)

8. Zaključak

Očuvati tradiciju možemo preko djelovanja Kulturno-umjetničkih udruga, igranjem tradicijskih igara te pjesmama i plesovima. Važnu ulogu imaju i narodne nošnje pomoću kojih si možemo predočiti kako su se nekad oblačili naši pretci, a nošnje su nosili za važne prigode.

Tradicija neke regije doprinosi očuvanju kulture neke zemlje. Preko naših predaka, možemo najviše saznati jer upravo su oni najvažniji izvor tradicijskih običaja, igara i pjesama.

Jako sam željela ovu temu za pisanje završnog rada jer želim naglasiti važnost očuvanja tradicije i običaja te smatram da bih svaka osoba trebala znati kulturu i običaje svog zavičaja i mjesta u kojem stanuje.

Svoj rad želim završiti stihovima Ksavera Šandora Gjalskoga (iz pripovijetke Na Badnjak):

*Ja poštujem i držim običaje
starohrvatske ne samo iz ljubavi i
poštovanja prema onima
koji su prije nas bili ovdje,
a koji zacijelo tu ljubav zaslužuju,
već i radi sebe samoga.*

*Ja bih želio da svi (...)
cijene svoje običaje,
jer ih to najsigurnije čuva
od tuđinstva pa i hrani
u narodu ponos i poštovanje samoga sebe.*

9. Literatura

Knjige:

1. Hranjec S.; 1997., Međimursko narodno stvaralaštvo
2. Hranjec S.; 2011., Međimurski narodni običaji
3. Hranjec S.; 2018., Međimurska narodna, katolička i običajna baština
4. Hranjec S.; 1991., Zipka vu Horvatskom cvetnjaku – Narodna kultura Hrvata u Međimurju
5. Hranjec S.; 2012., Lepšega ne kak je Međimorje – Portreti kulturno-umjetničkih udruga Međimurske županije
6. Ivančan I.; 1987., Narodni plesni običaji Međimurja
7. Članovi Kulturno umjetničke udruge Zasabreg; 2019., 20 godina Kulturno umjetničke udruge Zasabreg 1999.-2019.

Internet stranice:

1. (https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19kWhB7, 17.03.)
2. <https://www.wish.hr/kako-je-nastalo-romanticno-valentinovo/> ; 28.2.2022.)
3. (<https://hkuu.svetimartin.hr/o-nama/>; 09.03.2022.)
4. (<https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=560>; 28.2.2022.)
5. (<https://tribun.hr/krampus-relikvija-iskonske-tradicije/>; 28.2.2022.)
6. (<https://visit.svetimartin.hr/djecja-smotra-popevki/>; 28.2.2022.)
7. (<https://svetimartin-zupa.hr/15-krizni-put-po-zupi-sveti-martin-na-muri/>; 28.2.2022.)
8. (<https://www.selnica.hr/drustva-i-udruge/>; 09.03.2022.)
9. (http://www.visitcakovec.com/2021/01/31/udruga_pikac_selnica/; 14.2.2022.)
10. (<http://www.pjesmicezadjecu.com/dobre-stare-igre>; 08.04.2022.)
11. (<https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=323>; 29.03.2022.)
12. (<http://www.pjesmicezadjecu.com/jesenske-pjesmice/mali-bratec-ivo.html>; 31.3.2022.)
13. (<http://www.pjesmicezadjecu.com/brojalice/koka-i-pilici.html>; 31.3.2022.)
14. (<https://laudato.hr/Duhovnost/Zelite-li-znati-vise/Blagdan-svete-Lucije.aspx>; 5.5.2022.)

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi toga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)